Krødsherad kommune

Arkivsak: 2026/1817
Saksbehandler: Bjørn Kristian Bråten

SAKSFRAMLEGG

Utredning av framtidig organisering av Norefjell vann- og avløpsselskap AS

Utvalgssak	Utvalg	Møtedato
	Formannskapet	03.12.2026
	Kommunestyre	17.12.2026

Kommunedirektørens innstilling:

Kommunedirektøren anbefaler formannskapet å gi følgende innstilling til kommunestyret:

1. Kommunestyret ber kommunedirektøren utrede konsekvensene av å avvikle Norefjell vann- og avløpsselskap AS (NVA) og overføre virksomheten til Krødsherad kommune.

2. Utredningen skal sammenligne videreføring av dagens selskapsmodell med innlemming i kommunens organisasjon. Ved kommunal organisering skal det utredes en løsning med særskilt regnskapsmessig oppfølging av Norefjell, separate selvkostkalkyler for vann og avløp og vurdering av grunnlaget for egen gebyrsone.

3. Utredningen skal omfatte organisatoriske, økonomiske, regnskapsmessige og juridiske konsekvenser, herunder bemanning, ledelse, overføring av eiendeler og forpliktelser, finansiering, skatt og merverdiavgift samt konsekvenser for abonnentenes gebyrer. Varige innsparinger og engangskostnader skal synliggjøres. Utredningen skal særskilt belyse konsekvensene for kommunens låneportefølje og garantiansvar samt hvordan framtidig organisering kan sikre tydelige ansvars- og styringslinjer.

4. Kommunedirektøren gis fullmakt til å innhente nødvendig ekstern kompetanse i arbeidet med selvkostberegninger, samt juridiske og regnskapsmessige spørsmål. Erfaringer fra kommuner som har gjennomført tilsvarende prosesser med kommunalt eide vann- og avløpsselskaper, skal inngå i utredningen.

5. Utredningen legges fram for kommunestyret i første halvår 2027. Saken skal inneholde anbefaling om framtidig organisering og, dersom innlemming anbefales, forslag til gjennomføringsplan og tidspunkt for overføring.

Begrunnelse:

I forbindelse med omstillingsprosjektet har virksomhet eiendom og infrastruktur synliggjort en mulig besparelse på om lag 0,5 årsverk ved naturlig avgang.

Daglig leder i NVA har signalisert at hun vil gå av med pensjon sommeren 2027, samt at det er varslet ytterligere naturlig avgang på et årsverk knyttet til vann og avløp løpet av 2027. Dette gir kommunen en naturlig anledning til å vurdere framtidig organisering i virksomheten herunder også ledelse av vann- og avløpsvirksomheten på Norefjell.

Krødsherad kommune eier samtlige aksjer i NVA og leverer allerede alle tjenester til selskapet gjennom en driftsavtale. Det er derfor hensiktsmessig å undersøke om virksomheten kan organiseres direkte i kommunen med enklere styring og administrasjon, samtidig som kravene til forsvarlig drift, beredskap og selvkost ivaretas.

En innlemming kan gi besparelser knyttet til styrekostnader og selskapsadministrasjon. Dagens styrekostnader beløper seg til opp mot 100 000 kroner årlig. Ved nedleggelse må kommunen fortsatt ivareta nødvendige oppgaver innen ledelse, drift, økonomi og prosjektgjennomføring, men det er sannsynlig at vi kan unngå en del duplisering av f.eks. IT-systemer og ressursbruk.

Aksjeselskap må ha en øverste daglig ledelse. Det er ikke pålagt å ha en daglig leder, men hvis daglig leder ikke er ansatt har styret selv den øverste daglige ledelsen, jamfør aksjeloven §§ 6-2 og 6-14. Skal selskapet videreføres i dagens form etter at daglig leder går av med pensjon, må kommunen bestemme om stillingen skal lyses ut og i så fall på hvilke vilkår.

Valg av framtidig organisering av vann- og avløpstjenestene på Norefjell er en viktig beslutning som bør utredes grundig. Kommunen må uansett ta en beslutning nå som daglig leder har varslet at hun pensjonerer seg, og en utredning vil gi kommunestyret et samlet beslutningsgrunnlag og avklare hva som er den beste organiseringen i framtiden, for kommunen og for abonnentene.

Saksopplysninger:

Krødsherad kommune eier 100 prosent av Norefjell vann- og avløpsselskap AS. NVA er et eget rettssubjekt og kjøper alle tjenester gjennom en driftsavtale med kommunen.

Tjenesteleveransen omfatter følgende stillingsressurser:

- Daglig leder: 60 prosent stilling.
- Driftsoperatører: samlet 1,5 årsverk.
- Økonomi og merkantile oppgaver: 1 årsverk.
- Prosjektleder: 50 prosent stilling.

Dette utgjør samlet 3,6 årsverk. Utredningen må avklare hvordan oppgaver, arbeidsforhold og stillingsressurser skal ivaretas ved en eventuell endring av organiseringen.

NVA har i tillegg årlige styrekostnader på om lag 100 000 kroner. Disse kostnadene skal inngå i sammenligningen mellom videreføring av selskapet og kommunal organisering.

Daglig leder har signalisert pensjonering sommeren 2027. Det er derfor behov for å avklare hvordan ledelsesoppgavene skal ivaretas framover, enten gjennom videreføring av selskapet eller gjennom innlemming i kommunens organisasjon.
Det utarbeides allerede selvkostberegninger for både kommunens og selskapets virksomhet. Dette gir et godt utgangspunkt for å sammenligne de økonomiske konsekvensene av alternative organisasjonsmodeller og vurdere hvordan virksomheten kan innarbeides i kommunens selvkostregnskap.

Ved eventuell innlemming må kommunen etablere en dokumentert regnskapsmessig overgang. Dette omfatter blant annet anleggsverdier, kapitalgrunnlag, selvkostfond, eventuelle fremførbare underskudd og fordeling av felleskostnader. Vann og avløp skal følges opp med separate selvkostberegninger. Dersom Norefjell skal videreføres med egne gebyrsatser, må grunnlaget for dette vurderes særskilt og innarbeides i nødvendige lokale bestemmelser.

Utredningen må kartlegge selskapets eiendeler, lån, øvrige forpliktelser, avtaler og rettigheter. Den må også avklare nødvendige endringer i tillatelser, registreringer og abonnentforhold samt hvordan driftsavtalen mellom kommunen og NVA skal avsluttes eller erstattes av interne ordninger.

Krødsherad kommune er garantist for lån som NVA har tatt opp. Ved en eventuell overtakelse av selskapets lån vil disse inngå direkte i kommunens låneportefølje, som allerede er betydelig. Utredningen må derfor vise konsekvensene for kommunens samlede gjeld, likviditet, renteeksponering og økonomiske handlingsrom. Det må også avklares hvilke vilkår långiverne stiller til en eventuell overføring.

Kommunens administrasjon, herunder økonomisjefen og kommunedirektøren, blir ofte oppfattet som ansvarlig for forhold som gjelder NVA. Dette skjer selv om NVA er et eget rettssubjekt med eget styre og daglig leder. Dagens organisering kan dermed skape uklarhet om skillet mellom kommunens ansvar som eier og tjenesteleverandør og selskapsledelsens ansvar for virksomheten.

Flere forhold kan begrense fordelene ved å organisere virksomheten som et eget aksjeselskap. Kommunens garantier for selskapets lån innebærer at kommunen allerede bærer en del av den økonomiske risikoen. Selskapsformen gir heller ikke samme handlefrihet som i et privat aksjeselskap, ettersom virksomheten er underlagt anskaffelsesreglene og offentleglova. Samtidig kan organiseringen medføre behov for parallelle systemer og ressurser til regnskap, arkiv, kundehåndtering, maskiner og utstyr. Behovet for drift, administrasjon og investeringer vil bestå uavhengig av organisasjonsform. Utredningen må derfor avklare hvilke fordeler dagens selskapsmodell gir, og hvilke gevinster en innlemming i kommunen kan gi. Dette vil gi kommunestyret et bedre grunnlag for å velge framtidig organisering av vann- og avløpstjenestene på Norefjell.

Hjartdal kommune har behandlet overtakelse av vann- og avløpsanlegg fra Russmarken VA AS. Kommunens økonomiplan 2025–2028 viser til kommunestyresak 63/2024 som grunnlag for overtakelsen. Hjartdals gebyrforskrift, vedtatt 10. desember 2025, angir Russmarken/Kovstulheia renseområde som egen gebyrsone som skal dekke kostnadene i sonen. Russmarken VA AS er registrert under avvikling fra 15. april 2026. Erfaringene er relevante for Krødsherad, men overføringsmodellen må vurderes opp mot NVAs egne forhold.

En eventuell overføring av virksomheten til kommunen og den etterfølgende avviklingen av aksjeselskapet krever særskilte beslutninger og dokumentasjon. Formell oppløsning og sletting behandles av selskapets generalforsamling og meldes til Foretaksregisteret. Avviklingen omfatter blant annet kreditorvarsel, oppgjør av forpliktelser og sluttregnskap.

Kommunedirektørens vurdering:

Kommunedirektøren vurderer at det er hensiktsmessig å utrede kommunal organisering av NVAs virksomhet. Kommunen er eneeier og utfører allerede tjenestene gjennom driftsavtalen. En innlemming kan gi en mer direkte sammenheng mellom politisk styring, administrativ ledelse og den operative driften.

Mulige gevinster er reduserte styrekostnader, redusert selskapsadministrasjon, færre separate rapporterings- og regnskapsprosesser og bedre samordning av kompetanse og ressurser. Ved avvikling av selskapet vil behovet for et eget selskapsstyre falle bort. Dagens årlige styrekostnader på opp mot 100 000 kroner representerer dermed en konkret mulig innsparing.

Den samlede nettoinnsparingen må dokumenteres. Ledelse, økonomioppfølging, prosjektledelse, investeringsplanlegging og abonnentkontakt vil fortsatt være nødvendige oppgaver selv om selskapsformen avvikles. Daglig leders pensjonering kan derfor ikke uten videre regnes som en innsparing tilsvarende dagens stillingsandel.

Utredningen må vurdere hvordan oppgavene som i dag ivaretas gjennom samlet 3,6 årsverk, kan organiseres og bemannes i kommunen.
Utredningen må også synliggjøre eventuelle fordeler ved dagens selskapsmodell, blant annet tydelig ansvar, særskilt økonomisk oppfølging og avgrensning av virksomhetens forpliktelser. Ved kommunal organisering må kommunen sikre nødvendig oversikt og ansvar gjennom organisering, delegering og regnskapsrutiner.

Kommunedirektøren mener at særskilt regnskapsmessig oppfølging av Norefjell bør inngå som en sentral forutsetning i utredningen. Dette vil gi oversikt over kostnader, inntekter, investeringer og selvkostsaldoer. Spørsmålet om egen gebyrsone må vurderes særskilt, slik at en eventuell videreføring av egne gebyrsatser har et dokumentert og lovlig grunnlag.

Utredningen bør inneholde sammenlignbare selvkostkalkyler som viser virkningen av de to organisasjonsmodellene på gebyrer over flere år. Beregningene må skille mellom effekter av omorganiseringen og effekter av investeringer, renteforutsetninger og øvrige endringer i selvkostgrunnlaget. Fordelingen av felleskostnader må være dokumentert, slik at kostnader belastes riktig tjeneste og abonnentgruppe.

Overføring av anlegg, lån, rettigheter og avtaler kan medføre engangskostnader og behov for samtykke fra eksterne parter. Skatte- og avgiftsmessige forhold, herunder merverdiavgift og eventuelle justeringsforpliktelser, må avklares før kommunen velger overføringsmodell. Det samme gjelder regnskapsmessig behandling og håndtering av historiske selvkostsaldoer. Kommunens og selskapets revisor bør involveres i disse avklaringene.

Kommunedirektøren vurderer at konsekvensene for kommunens låneportefølje må tillegges særskilt vekt. Kommunen har allerede en økonomisk risiko gjennom garantiene for NVAs lån, men en eventuell overtakelse vil gjøre lånene til kommunens direkte gjeld. Utredningen må skille mellom eksisterende garantiansvar og virkningene av direkte låneansvar. Selv om kostnadene forutsettes dekket gjennom selvkostgebyrer, må konsekvensene for kommunens finansiering, likviditet og risiko vurderes. Endringer i renter og lånevilkår samt eventuelle kostnader ved overføringen må synliggjøres.

En innlemming kan også gi tydeligere ansvarsforhold. Når kommunens administrasjon allerede blir oppfattet som ansvarlig for forhold som gjelder NVA, kan dagens selskapsmodell skape et uklart forhold mellom faktisk ansvar og forventningene til kommunen. Ved kommunal organisering vil virksomheten inngå i kommunens ordinære styringslinje, med kommunestyret som overordnet organ og kommunedirektøren som administrativt ansvarlig. Skillet mellom selskapets og kommunens ansvar vil dermed falle bort. Interne roller, fullmakter og oppgaver må samtidig fastsettes tydelig.

Erfaringer fra kommuner som har gjennomført tilsvarende prosesser med kommunalt eide vann- og avløpsselskaper, kan bidra til å identifisere praktiske utfordringer og hensiktsmessige løsninger. Kommunedirektøren vurderer det som nyttig å innhente saksgrunnlag, overføringsavtaler og erfaringer med selvkost, finansiering og gjennomføring. Hjartdal kommune er ett relevant eksempel.

Forsvarlig drift og beredskap må opprettholdes gjennom hele overgangsperioden. Det bør derfor utarbeides en plan for kompetanseoverføring fra daglig leder og for plassering av ledelsesansvaret etter hennes fratreden. Dersom utredningen anbefaler innlemming, må gjennomføringsplanen skille mellom tidspunktet for kommunens overtakelse av virksomheten og tidspunktet for endelig sletting av selskapet.

Kommunedirektøren anbefaler at utredningen igangsettes og dermed gir virksomhet eiendom og infrastruktur styringssignal for fremtidig organisering. Kommunestyret tar endelig stilling til framtidig organisering av NVA når økonomiske konsekvenser, juridiske forhold og forutsetninger for gjennomføring er tilstrekkelig avklart.